

Sygn. akt I ACa 207/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Mikołaj Tomaszewski
Sędziowie:	SSA Piotr Górecki (spr.) SSA Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga
Protokolant:	st. sekr. sądowy Monika Ćwirko

po rozpoznaniu w dniu 3 kwietnia 2013 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy ze skargi (...) **Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Z.**

przeciwko (...) **Spółce Akcyjnej w P.**

o uchylenie wyroku sądu polubownego

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 21 grudnia 2012 r., sygn. akt IX GC 745/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. skargę oddala;

2. zasądza od skarżącej na rzecz (...) S.A. w P. 1.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

II. zasądza od skarżącej na rzecz (...) S.A. w P. kwotę 8.350 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

P. Górecki M. Tomaszewski M. M.-T.

Sygn. akt IACa 207/13

UZASADNIENIE

(...) Spółka z o.o. w Z. wniosła przeciwko (...) SA w P. o uchylenie wyroku Stałego Polubownego Sądu Gospodarczego (...) Izby (...) w P. z dnia 26 czerwca 2012 r. w sprawie o sygnaturze akt SPSG01/2011 oraz o zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej wysokości stawki minimalnej.

Skarżąca wskazała na następujące podstawy uchylenia wyroku sądu polubownego, a mianowicie, że:

- 1) nie została należycie zawiadomiona o postępowaniu przed Sądem polubownym (art. 1206 § 1 pkt 2 kpc),
- 2) została pozbawiona możliwości obrony swoich praw przed Sądem Polubownym (art. 1206 § 1 pkt 2 k.p.c.),
- 3) Sąd Polubowny nie zachował podstawowych zasad postępowania przed Sądem wyrażonych w § 16 Regulaminu, gdyż naruszona została zasada koncentracji dowodów i szybkości postępowania oraz zasada równego traktowania stron, o której mowa w art. 1183 kpc (art. 1206 § 1 pkt 4 kpc),
- 4) Sąd Polubowny naruszył ponadto bezwzględnie obowiązujące przepisy Regulaminu zawarte w § 7 ust. 1 w zw. z § 34 oraz §21 ust. 2, § 19 ust. 1 i 2 w zw. z § 30, § 18 ust. 3 zw. z § 50, § 58 (art. 1206 § 1 pkt 4 kpc),
- 5) Sąd Polubowny wydał wyrok oczywiście niezgodny ze stanem faktycznym, przez co ubliżył podstawowym zasadom porządku prawnego (art. 45 Konstytucji), a także naruszył konstytucyjną zasadę równości stron wobec prawa (art. 32 Konstytucji) - art. 1206 § 2 pkt 2 kpc.

Przeciwnik skargi (...) S.A. w P. wniósł o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu uwzględnił skargę i orzekł o kosztach postępowania (sygn. akt IX GC 745/12).

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujący stan faktyczny.

Strony są przedsiębiorcami. W dniu 20 sierpnia 2007 r. zawarły umowę udzielenia licencji (...) Systemu Informatycznego (...) oraz umowę wdrożenia tego systemu. Zgodnie oświadczyły, iż będą dążyć do ugodowego rozwiązywania wszelkich sporów mogących wyniknąć z tych umów, a w przypadku niemożności rozwiązania sporu na drodze ugodowej właściwym do rozstrzygnięcia będzie Sąd Polubowny Izby (...) w P.. Pozwem z dnia 8 kwietnia 2011 r. złożonym do Sądu Arbitrażowego I. i Organizacji (...) w P. skarżąca (...) Sp. z o.o. wniosła o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. w P. kwoty 148.989 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 11 marca 2011 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu wynagrodzenia w związku z odstąpieniem od umów oraz zasądzenie kosztów postępowania wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Po usunięciu braków formalnych pozwu sąd polubowny doręczył pełnomocnikowi powódki regulamin postępowania i regulamin opłat. Pismem z dnia 12 maja 2011 r. sąd polubowny doręczył odpis pozwu pozwanej i zobowiązał do wskazania arbitra z załączonej listy arbitrów oraz do udzielenia odpowiedzi na pozew w terminie 14 dni od daty doręczenia. Pozwana wniosła o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa według norm przepisanych.

Na posiedzeniu Stałego Polubownego Sądu Gospodarczego (...) słowo(...)w dniu 15 maja 2012 r. pełnomocnicy stron zgodnie oświadczyli, że nie wnoszą zastrzeżeń co do właściwości sądu polubownego jak i jego składu. Pełnomocnik pozwanej podtrzymał swoje stanowisko wyrażone w odpowiedzi na pozew, w tym zarzut przedawnienia wskazując nadto, iż jego zdaniem wątpliwości budzi skuteczność odstąpienia od wykonanej umowy o dzieło, jak również wniósł o przeprowadzenie analizy sporu w kontekście ustalenia tezy dowodowej, jaka miałaby być podstawą powołania biegłego. Pełnomocnik powódki oświadczył natomiast, iż nie otrzymał odpowiedzi na pozew, po czym doręczono mu odpowiedź na pozew i określono 14-dniowy termin do ustosunkowania się do tego pisma. Pismem z dnia 23 maja 2012 r. powódka podtrzymała swoje stanowisko i odniosła się do odpowiedzi na pozew. Pismem z dnia 4 czerwca 2012 r. pozwana podtrzymała swoje dotychczasowe stanowisko, podobnie jak powódka pismem z dnia 12 czerwca 2012 r. Na posiedzeniu Sądu Polubownego w dniu 12 czerwca 2012 r. powódkę reprezentował jej pełnomocnik radca

prawny K. K. oraz dyrektor powódki A. B.. Pozwaną reprezentował adwokat L. C. oraz prezes zarządu D. G.. W toku posiedzenia swoje stanowisko zaprezentowała pełnomocnik powódki, nadto wysłuchany został prezes zarządu pozwanej, po czym głos zabrał ponownie pełnomocnik powódki. Po zarządzonej przerwie, strony podtrzymały swoje twierdzenia w zakresie zarzutu przedawnienia, po czym Przewodniczący zamknął rozprawę i odroczył ogłoszenie orzeczenia do dnia 26 czerwca 2012 r. Pismem z dnia 14 czerwca 2012 r. pełnomocnik powódki wniósł o otwarcie na nowo rozprawy, odroczenie terminu posiedzenia wyznaczonego na dzień 26 czerwca 2012 r. i wyznaczenie nowego terminu z urzędu po dacie 2 lipca 2012 r.

W dniu 26 czerwca 2012 r. Stały Polubowny Sąd Gospodarczy (...) Izby (...) ogłosił wyrok w którym:

- 1) oddalił powództwo (...) sp. z o.o. w Z.,
- 2) obciążył powódkę kosztami postępowania i z tego tytułu zasądził na rzecz (...) SA w P. od powódki kwotę 7200 zł.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Polubowny wskazał m. in., co następuje. Przedmiotem sporu jest stosunek zobowiązaniowy, który został nawiązany między stronami w formie umowy licencyjnej oraz umowy wdrożenia. Niesporne między stronami było, iż łączące strony stosunki miały charakter umowy o dzieło. Powyższy pogląd podzielił także Sąd Polubowny. Przemawia za nim treść załączonych do akt dowodów a w szczególności treść przedmiotowych umów stron. Dla oceny zasadności roszczenia powódki, konieczne było w pierwszej kolejności ustalenie, czy zasadny jest zarzut przedawnienia, zgłoszony przez pozwanego. Należy podkreślić, iż powódka w pozwie wskazała datę 31 marca 2008 roku jako umowny termin oddania dzieła. Termin też wskazał również pozwany w odpowiedzi na pozew. Tak więc oceniając zebrany w sprawie materiał dowodowy, sąd przyjął za umowną datę oddania dzieła datę wskazaną przez powódkę w pozwie tj. 31 marca 2008 roku. Niezależnie od powyższego, dla pełnej oceny zarzutu przedawnienia i zasadności roszczeń powódki, Sąd wziął pod uwagę treść złożonego na rozprawie w dniu 12 czerwca 2012 roku, oświadczenia prezesa zarządu pozwanego D. G., iż „pełny zakres oprogramowania został oddany w dniu 23 lutego 2009 roku. To jest moment ostateczny wdrożenia, który odbiorca nam pokwitował.” Powyższemu oświadczeniu pozwanego powódka nie zaprzeczyła. Można więc na podstawie tego przyjąć, że jeżeli dzieło zostało wykonane (co nie jest jednak między stronami sporne), datą jego wykonania był dzień 23 lutego 2009 roku.

Przyjmując zatem, że umowną datą jego oddania był dzień 31 marca 2008 roku należy stwierdzić, że oświadczenie powódki o odstąpieniu od umowy z dnia 1 marca 2011 roku, było złożone po zakreślonym przez ustawę upływie dwóch lat. Także ponad dwa lata upłynęły od daty wykonania dzieła podanej przez pozwanego. Tak więc oświadczenie powódki o odstąpieniu od umowy, niezależnie od tego czy merytorycznie zasadne czy też niezasadne, na podstawie art. 646 k.c. nie wywarło skutków prawnych, wiążących się ze skutecznym odstąpieniem od umowy. W świetle powyższych rozważań, zarzut przedawnienia wywodzony przez pozwanego także z treści przepisu art. 646 kc jest chybiony. Nie zmienia to jednak faktu, iż powództwo obejmujące żądanie zwrotu wynagrodzenia jest niezasadne, w związku z czym powództwo to należało oddalić.

Dalej – jak wskazał sąd I instancji - Sąd Polubowny stwierdził, że powyższa ocena sprawiała, że nie zachodziła potrzeba przeprowadzenia dowodów wnioskowanych przez powódkę, w związku z czym wnioski te oddalono. O kosztach orzeczone stosownie do wyniku sporu, zasądzając od powódki na rzecz pozwanego, koszty zastępstwa prawnego w wysokości 7.200,00 zł. Postanowieniem z dnia 2 sierpnia 2012 r. Sąd Polubowny oddalił wniosek powódki o sprostowanie uzasadnienia wyroku z dnia 26 czerwca 2012 r.

W ocenie Sądu Okręgowego zaistniały w przedmiotowej sprawie przesłanki uchylenia wyroku sądu polubownego z art. 1206 § 2 pkt 2 i § 1 pkt 4 k.p.c., albowiem Sąd Polubowny „nie rozpoznał istotny sprawy”. Zdaniem Sądu Okręgowego nie uwzględnienie przez Sąd Polubowny twierdzeń powódki wyrażonych w piśmie z dnia 23 maja 2012 r. , stanowiło także naruszenie równości i bezstronności a więc podstawowych zasad porządku prawnego RP. Jednocześnie Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że nie zaistniały pozostałe podstawy uchylenia wyroku Sądu Polubownego a wskazane przez skarżącą.

Apelacje od wyroku Sądu Okręgowego wniosła (...) SA. domagając się zmiany zaskarżonego orzeczenia i oddalenia skargi jako bezzasadnej orz. zasądzenie od skarżącej na rzecz (...) SA kosztów procesu. Żądaniem ewentualnym było domaganie się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

Autor apelacji podniósł następujące zarzuty:

- 1) naruszenie art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c.,
- 2) naruszenie art. 1206 § 1 pkt 4 w zw. z art. 1183 k.p.c. ,
- 3) „wadliwe ustalenia faktyczne (...)”, i
- 4) naruszenie art. 1205 § 1 k.p.c. w zw. z art. 1206 § 1 i 2 k.p.c.

Skarżąca wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu zważył, co następuje.

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie. Sąd odwoławczy podziela ustalenia faktyczne sądu I instancji za wyjątkiem oceny tegoż sądu, że zaskarżone rozstrzygnięcie Sądu Polubownego podlegało uchyleniu z uwagi na podstawy określone w art. 1206 § 2 pkt 2 i § 1 pkt 4 k.p.c.

Na wstępie wypada poczynić parę uwag ogólnych. Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego nie jest środkiem prowadzący do merytorycznego rozpoznania przez sąd powszechny sporu rozstrzygniętego przez sąd polubowny. Sąd nie może w ramach postępowania o uchylenie wyroku sądu polubownego rozpoznawać merytorycznie sporu pomiędzy stronami postępowania polubownego. Naruszenie przez sąd polubowny właściwego prawa materialnego uzasadnia uchylenie wyroku sądu polubownego jedynie wtedy, gdy pociąga za sobą jego sprzeczność z porządkiem prawnym. Ocena, czy orzeczenie sądu polubownego nie uchybia podstawowym zasadom porządku publicznego musi być przy tym formułowana w sposób zawężający. Zauważyć trzeba w tym miejscu, że istnieje bardzo duża autonomia postępowania polubownego, całkowicie zgodna z zamierzeniami ustawodawcy, wydatnie ograniczająca możliwości kontrolne sądu powszechnego. Podstawowym celem tej regulacji prawnej jest szybkość postępowania w załatwianiu sporów cywilnoprawnych, a nie tworzenie dodatkowej fazy postępowania przedsądowego. Strony decydujące się na poddanie sporu sądowi polubownemu muszą się, więc liczyć z tymi uwarunkowaniami, polegającymi także na nikłej kontroli zewnętrznej jego wyroków.

Chociaż sąd polubowny rozstrzyga spór, stosując przepisy prawa materialnego właściwe dla stosunku prawnego (art. 1194 § 1), naruszenie prawa materialnego przez sąd polubowny tylko wtedy jest podstawą skargi o uchylenie jego wyroku, gdy skutek naruszenia wyrok sądu polubownego jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej. Jak trafnie przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 września 2007 r., I CSK 192/07 (LEX nr 488970), konstrukcja skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego wskazuje, że środek ten nie służy dokonywaniu merytorycznej kontroli poprawności rozstrzygnięcia sądu polubownego przez sąd powszechny, podobnej do kontroli instancyjnej w postępowaniu sądowym. W wyroku z dnia 8 grudnia 2006 r., V CSK 321/06 (LEX nr 322023) Sąd Najwyższy podkreślił, że „sąd powszechny nie bada, czy wyrok sądu polubownego nie pozostaje w sprzeczności z prawem materialnym i czy znajduje oparcie w faktach przytoczonych w wyroku, jak również, czy fakty te zostały prawidłowo ustalone. Sąd powszechny rozpoznaje sprawę tylko z punktu widzenia przyczyn uchylenia wyroku, wymienionych aktualnie wyczerpująco w art. 1206 k.p.c.

W ocenie Sądu Okręgowego, skarga podlegała uwzględnieniu z uwagi na wystąpienie przesłanek wymienionych w art. 1206 § 2 pkt 2 i § 1 pkt 4 k.p.c. Z poglądem tym nie można się zgodzić.

Z art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c. wynika, że „Strona może w drodze skargi żądać uchylenia wyroku sądu polubownego”, jeżeli „nie zachowano wymagań co do składu sądu polubownego lub podstawowych zasad postępowania przed tym sądem, wynikających z ustawy lub określonych przez strony”. Z lektury uzasadnienia zaskarżonego wyroku sądu I instancji

wynikało, że sąd ten doszukał się naruszenia przez sąd polubowny wymienionego wyżej przepisu poprzez naruszenie „zasad postępowania”. Owo naruszenie postępowania (regulaminu sądu polubownego) dotyczyło – jak wyjaśnił to Sąd Okręgowy – nierównego traktowania stron poprzez „nie wzięcie pod uwagę zgłoszonych przez powódkę w piśmie datowanym na 23 maja 2012 r. twierdzeń dotyczących wykonania dzieła”. Z poglądem tym nie można się zgodzić, albowiem sąd polubowny w uzasadnieniu swojego rozstrzygnięcia przyznał, że nie można uznać, aby data 23 lutego 2009 r. jako termin wykonania dzieła była między stronami bezsporna, to jednak w sąd polubowny taką właśnie datę wykonania dzieła przyjmuje. Ocena taka została dokonana po analizie „załączonych do akt dowodów” i umów. Nie można zatem uznać, aby nie podzielenie przez sąd polubowny zapatrywania prezentowanego przez stronę skarżącą, mogło automatycznie niejako prowadzić do wniosku o uchybieniu postępowania poprzez naruszenia zasady równości czy zasady bezstronności. W okolicznościach niniejszej sprawy, wniosek taki był zbyt daleko idący. Odmienna ocena materiału dowodowego zaferowanego przez strony, nie może być traktowana jako naruszenia zasady bezstronności.

W dalszej kolejności, sąd I instancji wskazał, że zaskarżony wyrok sądu polubownego podlegał uchyleniu także z tego względu, że wystąpiły przesłanki z art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. („Uchylenie wyroku sądu polubownego następuje także wtedy, gdy sąd stwierdził, że wyrok sądu polubownego jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego)”).

Pojęcie podstawowych zasad porządku Rzeczypospolitej Polskiej podlega wykładni. Według wyroku SN z dnia 11 maja 2007 r., I CSK 82/07 (OSNC 2008, nr 6, poz. 64) użyte w art. 1206 § 2 k.p.c. określenie „podstawowe zasady porządku prawnego” wskazuje, że chodzi o takie naruszenie przepisów prawa materialnego, które prowadzi do pogwałcenia zasad państwa prawa (praworządności), a zapadły wyrok arbitrażowy narusza naczelne zasady prawne obowiązujące w Rzeczypospolitej Polskiej, godzi w obowiązujący porządek prawny, czyli narusza pryncypia ustrojowo-polityczne i społeczno-gospodarcze. Jak już wcześniej wskazano ocena tego, czy orzeczenie sądu polubownego nie uchybia podstawowym zasadom porządku publicznego musi być formułowana w sposób zawężający. Sąd Okręgowy poddał stan faktyczny ujawniony w toku postępowania polubownego własnej ocenie prawnej, by w konkluzji uznać, że dokonana ocena prawna przez arbitraż była błędna. W ocenie Sądu Okręgowego, sąd polubowny dokonał błędnej oceny przedawnienia roszczenia w oparciu o przepis z art. 646 k.c. i nie wziął pod uwagę stanowiska powodowej spółki wyrażonego w piśmie z 23 maja 2012 r. w którym ta zaprzeczyła, aby termin 31 marca 2008 r. był terminem wykonania umowy. Zdaniem sądu I instancji, sąd polubowny „naruszył podstawowe zasady porządku prawnego RP obowiązujące w dziedzinie prawa cywilnego”. Tak więc już tylko wyżej zaprezentowane poglądy Sądu Okręgowego wskazują na to, że sąd ten w istocie dopuścił się merytorycznego badania sporu a odmienne wnioski do których doszedł, skłoniły tenże sąd do sformułowania poglądu jakoby wyrok sądu polubownego był sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego w Rzeczypospolitej Polskiej. Poglądu tego nie sposób podzielić. Klauzula porządku publicznego jak każda klauzula generalna jest niedookreślona, co pozostawia sądowi orzekającemu w konkretnej sprawie dużą dyskrecjonalność, niemniej na jej podstawie kontrola elementów składających się na orzeczenie sądu polubownego nie może przybierać rozmiarów właściwych kontroli merytorycznej (zasadności) takiego orzeczenia. Zakaz kontroli merytorycznej (zasadności) takiego orzeczenia, związany jest z istotą stosowania klauzuli porządku publicznego. Przy jej stosowaniu nie chodzi bowiem o to, aby oceniane orzeczenie było zgodne ze wszystkimi wchodzącymi w grę bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa, lecz o to, czy wywarło ono skutek sprzeczny z podstawowymi zasadami krajowego porządku prawnego (Por.: wyrok SN z dnia 9 marca 2012 r., I CSK 312/11, LEX nr 1163190). Lektura akt sprawy wskazuje, że wyrok sądu polubownego z dnia 26 czerwca 2012 r. nie jest sprzeczny z podstawowymi zasadami krajowego porządku prawnego.

Mając na uwadze powyższe rozważania, należało uznać za trafne zarzuty apelacyjne w zakresie naruszenia art. 1206 § 2 pkt 2 k.p.c. oraz art. 1206 § 1 pkt 4 k.p.c.

Z tych też względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok i skargę oddalił oraz zasądził od skarżącej na rzecz przeciwnika procesowego (...) SA 1.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed sądem I instancji.

Tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w pkt II wyroku sąd odwoławczy zasądził od skarżącej na rzecz (...) SA kwotę 8.350 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Na zasądzone koszty składała się opłata apelacyjna (7.450 zł) oraz wynagrodzenie pełnomocnika przed sądem II instancji w kwocie 900 zł. (art. 108 § 2 k.p.c. i art. 98 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 oraz § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu).

P. Górecki M. Tomaszewski M. M.-T.